

Врз основа на член 55 став 1 од Законот за организација и работа на органите на државната управа („Службен весник на Република Македонија“ бр. 58/00, 44/02, 82/08,167/10 и 51/11) и член 22 став 1 од Законот за средното образование („Службен весник на Република Македонија“ бр. 44/95, 24/96, 34/96, 35/97, 82/99, 29/02, 40/03, 42/03, 67/04, 55/05, 113/05, 35/06, 30/07, 49/07, 81/08, 92/08, 33/10, 116/10, 156/10, 18/11, 42/11, 51/11, 6/12, 100/12, 24/13, 41/14, 116/14, 135/14, 10/15, 98/15, 145/15, 30/16, 127/16, 67/17 и 64/18), министерот за образование и наука ја донесе изборната наставна програма по наставниот предмет **хемија** за III (трета) година образование од средното стручно образование со четиригодишно траење.

МИНИСТЕРСТВО ЗА ОБРАЗОВАНИЕ И НАУКА

БИРО ЗА РАЗВОЈ НА ОБРАЗОВАНИЕТО

Наставна програма

ХЕМИЈА (изборна)

модуларно дизајнирана

за III година

Графички техничар, Графички уредник-дизајнер, Техничар за козметичка нега и убавина, Шумарски техничар, Техничар за пејзажен дизајн, Медицински лаборантско-санитарен техничар, Дентален асистент, Фармацевтски техничар, Физиотерапевтски техничар, Гинеколошко-акушерска сестра, Медицинска сестра, Забен техничар
образовен профил / квалификација

Графичка/Графичарство, Лични услуги, Шумарско-дрвопреработувачка/Шумарство и обработка на дрво,
Здравствена/Здравство и социјална заштита
струка / сектор

Скопје, 2019 година

Назив на наставната програма	Хемија
Тип на наставна програма	Изборна
Кредитна вредност на наставната програма	2 (два) ЕЦВЕТ ¹ кредити 3 (три) ЕЦВЕТ кредити 4 (четири) ЕЦВЕТ кредити (3+1; 1 кредит одговара на 25 часа активности на ученикот од кои 10 часа за домашна работа и 15 часа за самостојно учење)
Струка	Графичка; Лични услуги; Шумарско-дрвопреработувачка; Здравствена
Сектор	Графичарство; Лични услуги; Шумарство и обработка на дрво; Здравство и социјална заштита
Образовен профил	(2 кредити) Техничар за козметичка нега и убавина (3 кредити) Графички техничар, Графички уредник-дизајнер (4 кредити) Шумарски техничар, Техничар за пејзажен дизајн, Медицински лаборантско-санитарен техничар, Дентален асистент, Фармацевтски техничар, Физиотерапевтски техничар, Гинеколошко-акушерска сестра, Медицинска сестра, Забен техничар
Назив и ниво на квалификација	(2 кредити) Техничар за козметичка нега и убавина (3 кредити) Графички техничар, Графички уредник-дизајнер (4 кредити) Шумарски техничар, Техничар за пејзажен дизајн, Медицински лаборантско-санитарен техничар, Дентален асистент, Фармацевтски техничар, Физиотерапевтски техничар, Гинеколошко-акушерска сестра,

¹ Закон за Националната рамка на квалификации.

	<p>Медицинска сестра, Забен техничар</p> <p>IV (четврто) ниво</p>
Година на изучување	III (трета)
Број на часови неделно/годишно за реализација на наставната програма	2/72
Цели на наставна програма	<p>Општите цели на наставната програма по <i>Хемија</i> се ученикот да стекне знаења/вештини/компетенции за:</p> <ul style="list-style-type: none"> – електронска структура и хибридизација на јаглеродниот атом и хемиски врски во органските соединенија; – состав, структура, хомологија, номенклатура, изомерија, добивање и својства на алкани, циклоалкани, алкени, диени и алкини; – структура на бензенот и другите ароматични соединенија, нивни својства, изомерија и номенклатура, како и за начини за нивно добивање; – состав, структура, класификација, номенклатура, изомерија, добивање и својства на алкохоли, феноли, алдехиди, кетони, карбоксилни киселини, деривати на карбоксилните киселини и амини; – експериментирање; – евидентирање, обработка, презентирање и објаснување на резултати; – точност, педантност и економичност; – користење различни извори на информации; – комуникација, работа во тим и соработка.
Модуларни единици на наставна програма	<ul style="list-style-type: none"> • ЕЛЕКТРОНСКА СТРУКТУРА НА ЈАГЛЕРОДНИОТ АТОМ И ХЕМИСКИ ВРСКИ ВО ОРГАНСКИТЕ СОЕДИНЕНИЈА (5 часа) • АЛКАНИ И ЦИКЛОАЛКАНИ (8 часа) • АЛКЕНИ И ДИЕНИ (8 часа)

	<ul style="list-style-type: none"> • АЛКИНИ (7 часа) • АРОМАТИЧНИ СОЕДИНЕНИЈА (8 часа) • АЛКОХОЛИ И ФЕНОЛИ (11 часа) • АЛДЕХИДИ И КЕТОНИ (9 часа) • КАРБОКСИЛНИ КИСЕЛИНИ И ФУНКЦИОНАЛНИ ДЕРИВАТИ НА КАРБОКСИЛНИТЕ КИСЕЛИНИ (10 часа) • АМИНИ (6 часа)
Материјално-технички и просторни услови	<p>Кабинет по хемија, соодветен прибор и хемикалии, компјутерска опрема, цртежи, слики, шеми, модели на молекули, учебници, прирачници, практикуми, списанија, енциклопедии, образовен софтвер, Интернет и други наставни средства.</p>
Норматив на наставен кадар	<p>Наставата по предметот хемија во трета година средно стручно образование со четиригодишно траење може да ја изведува лице кое завршило:</p> <ul style="list-style-type: none"> - студии по хемија, наставна насока, VII/1 или VIA според МРК и 240 ЕКТС; - студии по хемија, друга ненаставна насока, VII/1 или VIA според МРК и 240 ЕКТС, и стекната педагошко-психолошка и методска подготовка на акредитирана високообразовна установа.

Модуларна единица 1: ЕЛЕКТРОНСКА СТРУКТУРА НА ЈАГЛЕРОДНИОТ АТОМ И ХЕМИСКИ ВРСКИ ВО ОРГАНСКИТЕ СОЕДИНЕНИЈА (5 часа)

Ред. број	Резултати од учење	Содржини и поими	Активности и методи	Критериуми на оценување*
1	<p>Ученикот/ученичката ќе биде способен/а да:</p> <p>- ја пишува електронската конфигурација на јаглеродниот атом, скицира и опишува видови хибридизација кај јаглеродниот атом и ги поврзува со видот и редот на врската;</p>	<p>Содржини:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Електронска структура и видови хибридизација кај јаглеродниот атоми <p>Поими:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Електрон - Атомска орбитала - s орбитала - p орбитала - Електронска конфигурација - Хибридизација (sp^3, sp^2, sp) - Хибридни орбитали (sp^3, sp^2, sp) 	<p>Активности:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Дискусија во врска со електронската конфигурација и различните видови хибридизација кај јаглеродниот атом. - Примена на ИКТ: Анимации за sp^3, sp^2, sp хибридизации кај јаглеродниот атом и за образување на σ врска и π врска. - Вежби: Скицирање на различните видови хибридизации кај јаглеродниот атом. - Вежби: Определување на видот на хибридизација кај 	<p>Ученикот/ученичката може да:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Ја пишува електронската конфигурација на јаглеродниот атом. - Ги скицира различните видови хибридизација кај јаглеродниот атом. - Ги дефинира σ и π врските и го скицира нивното образување. - Го поврзува видот на хибридизација кај јаглеродниот атом со редот на врските. - Препознава вид на хибридизација кај јаглеродниот атом врз основа на структурна формула.

* Внесени се стандарди/индикатори за постигнување на резултатите од учењето врз основа на кои се определуваат критериумите за оценување.

		<ul style="list-style-type: none"> - σ врска - π врска - Ред на врска - Единечна врска - Двојна врска - Тројна врска 	<p>јаглородните атоми врз основа на структурна формула.</p> <ul style="list-style-type: none"> - Вежби: Примена на модели со топчиња и стапчиња за воочување на аглиите помеѓу врските во молекулите кај органски соединенија со единечна, двојна и тројна C-C врска. <p>Методи:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Дискусија - Набљудување - Илустрација 	
2	- разликува неполарна од поларна врска, дефинира диполен момент и индуктивен ефект;	<p>Содржини:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Поларност и индуктивен ефект <p>Поими:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Неполарна врска - Поларна врска 	<p>Активности:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Дискусија за поларни и неполарни врски. - Дефинирање на диполен момент и на индуктивен ефект. - Примена на ИКТ: Анимации 	<ul style="list-style-type: none"> - Препознава поларни врски и поларни молекули според составот и структурата. - Означува парцијални полнежи на атоми сврзани со поларна врска. - Дефинира диполен момент и

		<ul style="list-style-type: none"> – Парцијален полнеж – Неполарни молекули – Поларни молекули – Диполен момент – Индуктивен ефект (негативен и позитивен) 	<p>за поларни врски и индуктивен ефект.</p> <ul style="list-style-type: none"> – Вежби: Скицирање на вкупен диполен момент на едноставни молекули. <p>Методи:</p> <ul style="list-style-type: none"> – Дискусија – Набљудување – Илустрација 	<p>индуктивен ефект.</p> <ul style="list-style-type: none"> – Набројува атоми и атомски групи со негативен и со позитивен индуктивен ефект. – Скицира вкупен диполен момент на едноставни молекули.
3	<p>- ги објаснува начините на раскинување на ковалентната врска во органските молекули и ги познава честичките што се добиваат при тоа, како и други честички што учествуваат во органските реакции.</p>	<p>Содржини:</p> <ul style="list-style-type: none"> – Реактивност, начини на раскинување на врските во органските молекули и видови честички во органските реакции <p>Поими:</p> <ul style="list-style-type: none"> – Реактивност – Реакционен центар – Хомолитичко раскинување на ковалентна врска 	<p>Активности:</p> <ul style="list-style-type: none"> – Дискусија за реактивност на органските соединенија, за реакционен центар и за начини на раскинување на ковалентната врска во органските молекули. – Дефинирање и класификација на различните видови честички што учествуваат во органските реакции. 	<ul style="list-style-type: none"> – Препознава реакционен центар според формула на органско соединение. – Скицира хомолитичко и хетеролитичко раскинување на ковалентната врска во органските молекули. – Ги дефинира поимите слободен радикал, карбокатјон, карбоанјон, нуклеофил и електрофил.

		<ul style="list-style-type: none"> – Хетеролитичко раскинување на ковалентна врска – Слободен радикал – Карбокатјон – Карбоанјон – Нулеофил – Електрофил 	<ul style="list-style-type: none"> – Примена на ИКТ: Анимации за хомолитичко и хетеролитичко раскинување на ковалентната врска во органските молекули. – Вежби: Шематско претставување на хомолитичко и хетеролитичко раскинување на ковалентната врска. – Вежби: Препознавање и класифицирање на различните видови честички што учествуваат во органските реакции. <p>Методи:</p> <ul style="list-style-type: none"> – Дискусија – Набљудување – Илустрација 	<ul style="list-style-type: none"> – Набројува примери за нуклеофилни и електрофилни честички.
--	--	--	--	---

Модуларна единица 2: АЛКАНИ И ЦИКЛОАЛКАНИ (8 часа)				
Ред. број	Резултати од учење	Содржини и поими	Активности и методи	Критериуми на оценување*
1	<p>Ученикот/ученичката ќе биде способен/а да:</p> <ul style="list-style-type: none"> - ги дефинира поимите алкани и циклоалкани, применува номенклатура на алканите и циклоалканите, објаснува изомерија кај алканите и циклоалканите; 	<p>Содржини:</p> <ul style="list-style-type: none"> – Поим, хомолошка низа и номенклатура на алканите – Поим, хомолошка низа, градба и номенклатура на циклоалканите – Изомерија кај алканите и циклоалканите <p>Поими:</p> <ul style="list-style-type: none"> – Алкан – Циклоалкан – Заситени јаглевородороди – sp^3 хибридизација – Единечна врска 	<p>Активности:</p> <ul style="list-style-type: none"> – Дискусија за поимите алкан и циклоалкан. – Вежби: Номенклатура на алкани и циклоалкани. – Вежби: Претставување изомери кај претставници од алканите, односно циклоалканите и нивно именување. <p>Методи:</p> <ul style="list-style-type: none"> – Дискусија – Илустрација – Симболичен запис 	<p>Ученикот/ученичката може да:</p> <ul style="list-style-type: none"> – Дефинира и објаснува поими алкан и циклоалкан. – Набројува претставници од хомолошката низа на алканите и хомолошката низа на циклоалканите. – Претставува алкани и циклоалкани со различни видови формули врз основа на дадено име. – Именува алкани и циклоалкани врз основа на дадена формула. – Објаснува агловен напон, т.е. Баеров напон кај одредени циклоалкани.

* Внесени се стандарди/индикатори за постигнување на резултатите од учењето врз основа на кои се определуваат критериумите за оценување.

		<ul style="list-style-type: none"> – Хомолошка низа – Радикал – Агловен напон (Баеров напон) – Изомерија на низа – Геометриска изомерија 		<ul style="list-style-type: none"> – Претставува изомери кај претставници од алканите, односно циклоалканите.
2	<p>- набројува и објаснува начини за добивање на алканите и циклоалканите и ги претставува реакциите со хемиски равенки;</p>	<p>Содржини:</p> <ul style="list-style-type: none"> – Добивање на алкани и циклоалкани <p>Поими:</p> <ul style="list-style-type: none"> – Адиција – Хидрогенација – Елиминација – Дехалогенирање 	<p>Активности:</p> <ul style="list-style-type: none"> – Дискусија за начините за добивање на алканите и циклоалканите. – Вежби: Пишување равенки на реакции за добивање на алкани и циклоалкани. <p>Методи:</p> <ul style="list-style-type: none"> – Дискусија – Симболичен запис 	<ul style="list-style-type: none"> – Набројува начини за добивање на алкани и циклоалкани. – Запишува хемиски равенки на реакции за добивање на алкани и циклоалкани.
3	<p>- набројува физички и хемиски својства на алканите и циклоалканите и ги претставува хемиските реакции со хемиски равенки.</p>	<p>Содржини:</p> <ul style="list-style-type: none"> – Физички и хемиски својства на алканите и циклоалканите <p>Поими:</p> <ul style="list-style-type: none"> – Неполарни соединенија – Заситени јаглевороди 	<p>Активности:</p> <ul style="list-style-type: none"> – Дискусија за физичките својства на алканите и циклоалканите. – Вежби: Пишување хемиски равенки на реакции на алканите, односно 	<ul style="list-style-type: none"> – Набројува физички и хемиски својства на алканите и циклоалканите. – Запишува хемиски равенки на хемиските реакции во кои учествуваат алканите, односно

		<ul style="list-style-type: none"> – Парафини – Супституција – Елиминација – Горење – Адиција	<p>циклоалканите.</p> <ul style="list-style-type: none"> – Демонстрационен експеримент: Горење на алкани (на пример: горење на пропан, бутан). <p>Методи:</p> <ul style="list-style-type: none"> – Дискусија – Демонстрација – Набљудување – Експериментирање – Симболичен запис	<p>циклоалканите.</p> <ul style="list-style-type: none"> – Прави врска меѓу градбата и својствата на алканите и циклоалканите.
--	--	--	---	---

Модуларна единица 3: АЛКЕНИ И ДИЕНИ (8 часа)				
Ред. број	Резултати од учење	Содржини и поими	Активности и методи	Критериуми на оценување*
1	<p>Ученикот/ученичката ќе биде способен/а да:</p> <ul style="list-style-type: none"> - ги дефинира поимите алкени и диени, препознава видови диени, применува номенклатура на алкените и диените, објаснува изомерија кај алкените и диените; 	<p>Содржини:</p> <ul style="list-style-type: none"> – Поим, хомолошка низа и номенклатура на алкените – Поим, хомолошка низа, номенклатура и поделба на диените – Изомерија кај алкените и диените <p>Поими:</p> <ul style="list-style-type: none"> – Алкен – Диен – Незаситени јаглеродороди – sp^2 хибридизација – Двојна врска 	<p>Активности:</p> <ul style="list-style-type: none"> – Дискусија за поимите алкен и диен. – Вежби: Номенклатура на алкени и диени. – Вежби: Препознавање видови диени. – Вежби: Претставување изомери кај претставници од алкените, односно диените и нивно именување. <p>Методи:</p> <ul style="list-style-type: none"> – Дискусија – Илустрација – Симболичен запис 	<p>Ученикот/ученичката може да:</p> <ul style="list-style-type: none"> – Дефинира и објаснува поими алкен и диен. – Набројува претставници од хомолошката низа на алкените и хомолошката низа на диените. – Препознава кумулирани, конјугирани и изолирани диени. – Претставува алкени и диени со различни видови формули врз основа на дадено име. – Именува алкени и диени врз основа на дадена формула. – Претставува изомери кај претставници од алкените, односно диените.

* Внесени се стандарди/индикатори за постигнување на резултатите од учењето врз основа на кои се определуваат критериумите за оценување.

		<ul style="list-style-type: none"> – Хомолошка низа – Радикал – Кумулиран диен – Конјугиран диен – Изолиран диен – Изомерија на низа – Положбена изомерија – Геометриска (<i>cis-trans</i>) изомерија 		
2	<p>- набројува и објаснува начини за добивање на алкените и диените и ги претставува реакциите со хемиски равенки;</p>	<p>Содржини:</p> <ul style="list-style-type: none"> – Добивање на алкени и диени <p>Поими:</p> <ul style="list-style-type: none"> – Елиминација – Дехидрогенација – Дехалогенирање – Дехидрохалогенирање – Дехидратација 	<p>Активности:</p> <ul style="list-style-type: none"> – Дискусија за начините за добивање на алкените и диените. – Вежби: Пишување равенки на реакции за добивање на алкени и диени. <p>Методи:</p> <ul style="list-style-type: none"> – Дискусија – Симболичен запис 	<ul style="list-style-type: none"> – Набројува начини за добивање на алкени и диени. – Запишува хемиски равенки на реакции за добивање на алкени и диени.

3	<p>- набројува физички и хемиски својства на алкените и диените и ги претставува хемиските реакции со хемиски равенки.</p>	<p>Содржини:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Физички и хемиски својства на алкените и диените <p>Поими:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Неполарни соединенија - Незаситени јаглеводороди - Електрофилна адиција - Хидрогенација - Халогенирање - Хидрохалогенирање - Хидратација - Марковниково правило - Оксидација - Горење - Полимеризација - Мономер - Полимер 	<p>Активности:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Дискусија за физичките својства на алкените и диените. - Вежби: Пишување хемиски равенки на реакции на алкените, односно диените. - Демонстрационен експеримент: Хемиски својства на етен. <p>Методи:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Дискусија - Демонстрација - Набљудување - Експериментирање - Симболичен запис 	<ul style="list-style-type: none"> - Набројува физички и хемиски својства на алкените и диените. - Запишува хемиски равенки на хемиските реакции во кои учествуваат алкените, односно диените. - Применува Марковниково правило. - Прави врска меѓу градбата и својствата на алкените и диените.
---	--	--	--	--

Модуларна единица 4: АЛКИНИ (7 часа)				
Ред. број	Резултати од учење	Содржини и поими	Активности и методи	Критериуми на оценување*
1	<p>Ученикот/ученичката ќе биде способен/а да:</p> <ul style="list-style-type: none"> - го дефинира поимот алкин, применува номенклатура на алкините, објаснува изомерија кај алкините; 	<p>Содржини:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Поим, хомолошка низа, номенклатура и изомерија на алкините <p>Поими:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Алкин - <i>sp</i> хибридизација - Тројна врска - Хомолошка низа - Радикал - Изомерија на низа - Положбена изомерија - Функционална изомерија 	<p>Активности:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Дискусија за поимот алкин. - Вежби: Номенклатура на алкини. - Вежби: Претставување изомери кај претставници од алкините и нивно именување. <p>Методи:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Дискусија - Илустрација - Симболичен запис 	<p>Ученикот/ученичката може да:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Дефинира и објаснува поим алкин. - Набројува претставници од хомолошката низа на алкините. - Претставува алкини со различни видови формули врз основа на дадено име. - Именува алкини врз основа на дадена формула. - Претставува изомери кај претставници од алкините.

* Внесени се стандарди/индикатори за постигнување на резултатите од учењето врз основа на кои се определуваат критериумите за оценување.

2	<p>- набројува и објаснува начини за добивање на алкините и ги претставува реакциите со хемиски равенки;</p>	<p>Содржини:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Добивање на алкини <p>Поими:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Елиминација - Дехидрогенација - Дехалогенирање - Дехидрохалогенирање 	<p>Активности:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Дискусија за начините за добивање на алкините. - Вежби: Пишување равенки на реакции за добивање на алкини. <p>Методи:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Дискусија - Симболичен запис 	<ul style="list-style-type: none"> - Набројува начини за добивање на алкини. - Запишува хемиски равенки на реакции за добивање на алкини.
3	<p>- набројува физички и хемиски својства на алкините и ги претставува хемиските реакции со хемиски равенки; објаснува за добивањето и својствата на етинот и неговото значење и примена.</p>	<p>Содржини:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Физички и хемиски својства на алкините - Етин <p>Поими:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Неполарни соединенија - Незаситени јаглеворододи - Електрофилна адиција - Хидрогенација - Халогенирање - Хидрохалогенирање 	<p>Активности:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Дискусија за физичките својства на алкините. - Вежби: Пишување хемиски равенки на реакции на алкините. - Демонстрациони вежби: Добивање и својства на етин (ацетилен). <p>Методи:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Дискусија - Демонстрација 	<ul style="list-style-type: none"> - Набројува физички и хемиски својства на алкините. - Запишува хемиски равенки на хемиските реакции во кои учествуваат алкините. - Применува Марковниково правило. - Прави врска меѓу градбата и својствата на алкините. - Објаснува за добивањето и својствата на етинот и неговото значење и примена.

		<ul style="list-style-type: none"> – Хидратација – Марковниково правило – Оксидација – Горење – Ацетилид – Етин (ацетиелен)	<ul style="list-style-type: none"> – Набљудување – Експериментирање – Симболичен запис	
--	--	--	---	--

Модуларна единица 5: АРОМАТИЧНИ СОЕДИНЕНИЈА (8 часа)				
Ред. број	Резултати од учење	Содржини и поими	Активности и методи	Критериуми на оценување*
1	<p>Ученикот/ученичката ќе биде способен/а да:</p> <ul style="list-style-type: none"> - ја опишува структурата на бензенот и да го применува Хикеловото правило за ароматичност за препознавање на ароматични структури; 	<p>Содржини:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Структура на бензенот и Хикелово правило за ароматичност <p>Поими:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Бензен - Ароматичност - Ароматични соединенија - Кекулеови структури - Резонанција - Резонантни структури - Резонантен хибрид - Делокализација 	<p>Активности:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Дискусија во врска со структурата на бензенот и Хикеловото правило за ароматичност. - Примена на ИКТ: Анимации за електронската структура на бензенот и за други ароматични структури. - Вежби: Составување молекула на бензенот со молекулски модели. - Проектни задачи: Животот и делото на Аугуст Кекуле; Бензен и ароматичност. 	<p>Ученикот/ученичката може да:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Ја опишува структурата на бензенот. - Ги пишува Кекулеовите структурни формули за бензенот. - Го дефинира Хикеловото правило за ароматичност. - Го применува Хикеловото правило за ароматичност за препознавање на ароматични структури.

* Внесени се стандарди/индикатори за постигнување на резултатите од учењето врз основа на кои се определуваат критериумите за оценување.

		<ul style="list-style-type: none"> – Хикелово правило 	Методи: <ul style="list-style-type: none"> – Дискусија – Набљудување – Илустрација – Менторство и насочување 	
2	<p>- ги дефинира арените, ја применува номенклатурата за арените и ја познава изомеријата на арените;</p>	Содржини: <ul style="list-style-type: none"> – Поим, номенклатура и изомерија кај арените Поими: <ul style="list-style-type: none"> – Арени – Изомерија (орто, мета, пара) 	Активности: <ul style="list-style-type: none"> – Дискусија за поимот арени. – Вежби: Именување на арени според дадена формула и составување структурни формули на арени според дадено име. – Вежби: Препознавање на изомерни арени, скицирање структурни формули за изомерни арени со дадена молекулска формула и нивно именување. Методи: <ul style="list-style-type: none"> – Дискусија 	<ul style="list-style-type: none"> – Го дефинира поимот арени. – Препознава арени врз основа на структурна формула. – Познава тривијални имиња на поважни арени. – Именува арен врз основа на дадена формула. – Составува формула на арен според дадено име. – Препознава изомерни арени. – Скицира структурни формули на арени според молекулска формула.

			<ul style="list-style-type: none"> – Илустрација – Символичен запис 	
3	- познава индустриски и лабораториски начини за добивање бензен и некои поважни арени;	<p>Содржини:</p> <ul style="list-style-type: none"> – Наоѓање и добивање на бензен и арени <p>Поими:</p> <ul style="list-style-type: none"> – Фракциона дестилација – Алкилирање 	<p>Активности:</p> <ul style="list-style-type: none"> – Дискусија за наоѓањето, индустриските и лабораториските начини за добивање бензен и арени. – Примена на ИКТ: Видео експерименти за реакцијата на алкилирање. – Проектни задачи: Индустриско добивање на бензен и поважни арени, од нафта и камен јаглен. <p>Методи:</p> <ul style="list-style-type: none"> – Дискусија – Набљудување – Презентација – Символичен запис – Менторство и насочување 	<ul style="list-style-type: none"> – Познава и опишува индустриски начини за добивање на бензен и арени. – Познава лабораториски начини за добивање на арени. – Пишува равенки на реакции на алкилирање за добивање на поважни арени.

4	<p>- ги познава општите физички својства на бензенот и арените; разликува реакции на бензенското јадро од реакции во страничната низа кај арените; пишува равенки на реакции на електрофилна ароматична супституција и на реакции во страничната низа;</p>	<p>Содржини:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Физички и хемиски својства на бензен и арили <p>Поими:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Електрофилна ароматична супституција - Нитрирање - Халогенирање - Алкилирање - Ацилирање - Адиција 	<p>Активности:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Дискусија за физичките својства на бензенот и арените. - Демонстрационен експеримент и/или експеримент во мали групи: Испитување на растворливоста на бензен во вода и во неполярни растворувачи. - Демонстрационен експеримент: Испитување на реактивноста на бензен со бромна вода. - Дискусија за поимот електрофилна ароматична супституција. - Вежби: Пишување равенки на различни реакции на електрофилна ароматична супституција. - Вежби: Пишување на 	<ul style="list-style-type: none"> - Ги познава општите физички својства на бензенот и арените. - Ја дефинира реакцијата на електрофилна ароматична супституција. - Набројува различни видови реакции на електрофилна ароматична супституција. - Пишува равенки на реакции на електрофилна ароматична супституција. - Разликува реакции на ароматичното јадро од реакции во страничната низа кај арените. - Пишува равенки на реакции во страничната низа кај арените.
---	--	---	--	--

			<p>равенки на реакции во страничната низа на арениите.</p> <p>Методи:</p> <ul style="list-style-type: none"> – Дискусија – Набљудување – Демонстрација – Експериментирање – Симболичен запис 	
5	<p>- пишува формули на соединенија со фузирани бензенски јадра и на хетероциклични ароматични соединенија и да го применува Хикеловото правило за ароматичност на нивните структури.</p>	<p>Содржини:</p> <ul style="list-style-type: none"> – Ароматични соединенија со фузирани бензенски јадра и хетероциклични ароматични соединенија <p>Поими:</p> <ul style="list-style-type: none"> – Ароматично соединение со фузирани бензенски јадра – Нафтален – Антрацен 	<p>Активности:</p> <ul style="list-style-type: none"> – Дискусија за соединенија со фузирани бензенски јадра и за хетероциклични ароматични соединенија. – Примена на ИКТ: Анимации за електронска структура на соединенија со фузирани бензенски јадра и хетероциклични ароматични соединенија. – Вежби: Пишување структурни формули на 	<ul style="list-style-type: none"> – Пишува структурни формули на нафтален, антрацен, фенантрен, пирол, фуран, тиофен и пиридин. – Го применува Хикеловото правило за ароматичност за докажување на ароматичноста на нафтален, антрацен, фенантрен, пирол, фуран, тиофен и пиридин.

		<ul style="list-style-type: none"> – Фенантрен – Хетероциклично ароматично соединение – Пирол – Фуран – Тиофен – Пиридин	<p>соединенија со фузирани бензенски јадра и хетероциклични ароматични соединенија.</p> <ul style="list-style-type: none"> – Вежби: Примена на Хикеловото правило за ароматичност кај соединенијата со фузирани бензенски јадра и хетероцикличните ароматични соединенија. <p>Методи:</p> <ul style="list-style-type: none"> – Дискусија – Набљудување – Симболичен запис	
--	--	---	--	--

Модуларна единица 6: АЛКОХОЛИ И ФЕНОЛИ (11 часа)

Ред. број	Резултати од учење	Содржини и поими	Активности и методи	Критериуми на оценување*
1	<p>Ученикот/ученичката ќе биде способен/а да:</p> <ul style="list-style-type: none"> - ги класифицира органските соединенија со хидроксилна функционална група на алкохоли и феноли, препознава и дефинира поим за алкохол и поим за фенол и прави поделба на алкохолите според различни критериуми; 	<p>Содржини:</p> <ul style="list-style-type: none"> – Поим за алкохоли и феноли и класификација на алкохолите <p>Поими:</p> <ul style="list-style-type: none"> – Кислородни органски соединенија – Алкохоли – Феноли – Радикал – Хидроксилна група – Заситен алкохол – Незаситен алкохол – Ацикличен алкохол – Цикличен алкохол 	<p>Активности:</p> <ul style="list-style-type: none"> – Дискусија за кислородните органски соединенија и класификација на органските соединенија со хидроксилна функционална група на алкохоли и феноли. – Вежби: Препознавање и разликување на алкохолите од фенолите од дадени примери претставени со формули. – Дискусија во врска со различните критериуми за поделба на алкохолите. – Вежби: Класифицирање на дадени алкохоли според различни критериуми. – Изработка на постер или 	<p>Ученикот/ученичката може да:</p> <ul style="list-style-type: none"> – Разликува јаглеводороди од кислородни органски соединенија. – Дефинира поим за алкохоли и поим за феноли. – Препознава и разликува алкохол од фенол. – Набројува критериуми за класификација на алкохолите. – Класифицира алкохоли според различни критериуми. – Разликува заситен од незаситен алкохол, ацикличен од цикличен алкохол, алифатичен од ароматичен алкохол, примарен од

* Внесени се стандарди/индикатори за постигнување на резултатите од учењето врз основа на кои се определуваат критериумите за оценување.

		<ul style="list-style-type: none"> – Алифатичен алкохол – Ароматичен алкохол – Примарен алкохол – Секундарен алкохол – Терцијарен алкохол – Монохидроксилен алкохол – Дихидроксилен алкохол – Полихидроксилен алкохол 	<p>илустрирање на шема за класификацијата на алкохолите според различните критериуми.</p> <p>Методи:</p> <ul style="list-style-type: none"> – Дискусија – Презентација – Илустрација – Символичен запис 	<p>секундарен, т.е. терцијарен алкохол, монохидроксилен од дихидроксилен, т.е. полихидроксилен алкохол.</p>
2	<p>- применува правила за именување на алкохоли, пишува формули на алкохоли според дадено име и го препознава и определува видот на структурна изомерија кај алкохолите;</p>	<p>Содржини:</p> <ul style="list-style-type: none"> – Номенклатура и изомерија на алкохолите <p>Поими:</p> <ul style="list-style-type: none"> – Хомолошка низа – Изомерија – Изомери 	<p>Активности:</p> <ul style="list-style-type: none"> – Дискусија во врска со начините на кои може да се именуваат алкохолите (според IUPAC, според името на радикалот или со употреба на тривијални имиња). – Вежби: Претставување на хомолошката низа на заситените ациклични неразгранети монохидроксилни алкохоли. – Дискусија во врска со правилата 	<ul style="list-style-type: none"> – Препознава и набројува начини на кои може да се именуваат алкохолите. – Применува правила за именување на алкохолите. – Именува алкохоли од дадена формула. – Составува различни видови формули на алкохол според

			<p>за именување на алкохолите.</p> <ul style="list-style-type: none"> – Вежби: Именување на алкохоли од дадена формула и пишување формули на алкохоли според дадено име. – Вежби: Определување на видот и подвидот на изомерија за дадени изомери на алкохоли и извлекување заклучоци за можните видови на изомерија што се јавуваат кај алкохолите. – Прикажување шема или табела или изработка на модели за претставување на видовите изомерија карактеристични за алкохолите. <p>Методи:</p> <ul style="list-style-type: none"> – Дискусија – Презентација – Илустрација – Симболичен запис	<p>дадено име.</p> <ul style="list-style-type: none"> – Познава и пишува членови од хомолошката низа на заситените ациклични неразгранети монохидроксилни алкохоли. – Препознава и определува вид на изомерија кај алкохолите.
--	--	--	---	---

3	<p>- набројува начини за добивање на алкохолите и ги претставува реакциите со хемиски равенки;</p>	<p>Содржини:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Добивање на алкохоли <p>Поими:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Хидратација - Електрофилна адиција - Нуклеофилна супституција - Алкохолна ферментација 	<p>Активности:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Дискусија во врска со начините за добивање на алкохолите. - Вежби: Претставување на хемиските реакции за добивање на различни алкохоли со хемиски равенки. - Примена на ИКТ: Индустриско добивање на алкохоли со алкохолна ферментација на шеќери. <p>Методи:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Дискусија - Илустрација - Презентација - Симболичен запис 	<ul style="list-style-type: none"> - Ги набројува начините за добивање на алкохолите. - Го претставува добивањето на алкохолите со хемиски равенки. - Истражува за индустриско добивање на алкохолите, објаснува процес на алкохолна ферментација на шеќерите и го презентира истражувањето.
4	<p>- ги познава физичките својства на алкохолите и пишува равенки на реакции за хемиските својства на</p>	<p>Содржини:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Физички својства на алкохолите 	<p>Активности:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Дискусија во врска со структурата на хидроксилната група и нејзино 	<ul style="list-style-type: none"> - Објаснува структура на хидроксилната група и нејзино

	<p>алкохолите;</p>	<ul style="list-style-type: none"> – Хемиски својства на алкохолите Поими: – Хидроксилна група – Поларност – Водородна врска – Температура на вриење – Реакциони центри – Алкохолатен (алкоксиден) анјон – Алкохолати (алкоксиди) – Естери – Естерификација – Нуклеофилна супституција – Елиминација – Дехидратација – Етер 	<p>влијание врз својствата на алкохолите.</p> <ul style="list-style-type: none"> – Експерименти во мали групи: Испитување на растворливоста на различни алкохоли во вода. – Претставување на физичките својства на алкохолите во табела или на друг начин. – Вежби: Скицирање на водородна врска меѓу молекули на алкохол и меѓу молекули на алкохол и вода. – Презентирање на графици за температурите на вриење на некои заситени ациклични неразгранети примарни монохидроксилни алкохоли и оние на алканите со ист број јаглородни атоми и воочување на разликите меѓу нив и дискусија за причините за ваквите разлики. – Дискусија за реактивноста на алкохолите, реакционите центри во молекулите на алкохолите и 	<p>влијание врз својствата на алкохолите.</p> <ul style="list-style-type: none"> – Ги опишува и објаснува физичките својства на алкохолите. – Истражува физички својства на алкохолите и ги презентира резултатите од истражувањето. – Скицира водородна врска меѓу молекули на алкохол и меѓу молекули на алкохол и вода. – Отчитува и толкува податоци од график за температурите на вриење на заситените ациклични неразгранети примарни монохидроксилни алкохоли и оние на алканите со ист број јаглородни атоми и ги објаснува причините за постоењето на разлики меѓу нив. – Ги набројува причините за
--	--------------------	---	--	---

		<ul style="list-style-type: none"> – Симетричен етер – Несиметричен етер – Функционална изомерија – Оксидација – Алдехид – Кетон 	<p>кинењето на ковалентните врски.</p> <ul style="list-style-type: none"> – Презентација за хемиските својства на алкохолите. – Демонстрациони експерименти и/или експерименти во мали групи: Хемиски својства на алкохолите (на пример: добивање на алкохолати, реакција на естерификација, оксидација на алкохоли, горење на алкохоли). – Вежби: Претставување на хемиските својства, т.е. реакциите во кои учествуваат алкохолите со хемиски равенки. <p>Методи:</p> <ul style="list-style-type: none"> – Дискусија – Презентација – Илустрација – Набљудување – Демонстрација 	<p>реактивноста на алкохолите.</p> <ul style="list-style-type: none"> – Ги опишува и објаснува хемиските својства на алкохолите. – Ги претставува хемиските реакции на алкохолите со хемиски равенки. – Планира и изведува едноставни експерименти за физички и хемиски својства на алкохоли.
--	--	--	--	--

			<ul style="list-style-type: none"> – Експериментирање – Символичен запис 	
5	<p>- прави поделба на фенолите според различни критериуми, ги именува и претставува со формули според дадено име, пишува равенки на реакции за хемиските својства на фенолите;</p>	<p>Содржини:</p> <ul style="list-style-type: none"> – Поделба, номенклатура и својства на фенолите <p>Поими:</p> <ul style="list-style-type: none"> – Фенол – Монохидроксилен фенол – Дихидроксилен фенол – Полихидроксилен фенол – Несупституиран фенол – Супституиран фенол – Фенолатен анјон – Фенолат – Електрофилна ароматична супституција 	<p>Активности:</p> <ul style="list-style-type: none"> – Дискусија во врска со критериумите за поделба на фенолите и начините за нивно именување. – Вежби: Класификација на дадени феноли според различни критериуми. – Вежби: Именување на феноли од дадена формула и претставување на феноли со формули според дадено име. – Дискусија за хемиските својства на фенолот. – Демонстрациони експерименти: Хемиски својства на фенол (на пример: докажување на киселите својства на фенолот, бромирање на фенол). – Вежби: Претставување на 	<ul style="list-style-type: none"> – Набројува критериуми за класификација на фенолите. – Ги класифицира фенолите според различни критериуми. – Применува правила за именување на фенолите. – Именува феноли од дадена формула. – Ги претставува фенолите со формули според дадено име. – Споредува и прави разлика меѓу реактивноста на алкохолите и онаа на фенолите. – Ги претставува хемиските реакции на фенолот со хемиски равенки.

			<p>хемиските својства, т.е. реакциите во кои учествува фенолот со хемиски равенки.</p> <p>Методи:</p> <ul style="list-style-type: none"> – Дискусија – Набљудување – Демонстрација – Симболичен запис 	
6	- ги набројува поважните претставници на алкохолите и фенолите и го истакнува нивното значење и примена.	<p>Содржини:</p> <ul style="list-style-type: none"> – Поважни претставници на алкохолите и фенолите <p>Поими:</p> <ul style="list-style-type: none"> – Метанол (метил алкохол) – Дрвен шпиритус – Етанол (етил алкохол) – Апсолутен алкохол – Денатуриран алкохол – Етан-1,2-диол (гликол) 	<p>Активности:</p> <ul style="list-style-type: none"> – Примена на ИКТ: Истражување за својствата и примената на поважните претставници на алкохолите и фенолите (метанол, етанол, гликол, глицерол и фенол). – Изработка на постери, презентации и сл. од истражувањето. – Презентирање на истражувањето. 	<ul style="list-style-type: none"> – Поврзува својства на поважни алкохоли и феноли со нивна примена. – Спроведува истражување на дадена тема во врска со својствата и примената на поважните претставници на алкохолите и фенолите (метанол, етанол, гликол, глицерол и фенол). – Селектира информации и подготвува текстови преку кои ги опишува својствата,

		<ul style="list-style-type: none"> – Пропан-1,2,3-триол (глицерол) – Фенол	Методи: <ul style="list-style-type: none"> – Презентација – Дискусија – Менторство и насочување	<p>добивањето и примената на соодветните претставници.</p> <ul style="list-style-type: none"> – Презентира спроведено истражување на дадена тема.
--	--	---	---	--

Модуларна единица 7: АЛДЕХИДИ И КЕТОНИ (9 часа)

Ред. број	Резултати од учење	Содржини и поими	Активности и методи	Критериуми на оценување*
1	<p>Ученикот/ученичката ќе биде способен/а да:</p> <ul style="list-style-type: none"> - ги разликува органските соединенија со карбонилна група, препознава и дефинира поим за алдехид и кетон, класифицира алдехиди и кетони според различни критериуми, препознава и определува вид на структурна изомерија кај алдехидите и кетоните; 	<p>Содржини:</p> <ul style="list-style-type: none"> – Состав, поделба и изомерија на алдехидите и кетоните <p>Поими:</p> <ul style="list-style-type: none"> – Карбонилна група – Алдехидна група – Кето група – Карбонилни соединенија – Алдехид – Кетон – Моноалдехиди – Диалдехиди – Полиалдехиди 	<p>Активности:</p> <ul style="list-style-type: none"> – Дискусија за органските соединенија кои содржат карбонилна група. – Дискусија за структурата на карбонилната група. – Дискусија за составот на алдехидите и кетоните. – Вежби: Препознавање на карбонилни органски соединенија од дадени примери со формули. – Изработка и илустрација на молекулски модели на алдехиди и кетони. – Дискусија за различните 	<p>Ученикот/ученичката може да:</p> <ul style="list-style-type: none"> – Дефинира поими: карбонилна група, алдехидна група, кето група, алдехид и кетон. – Разликува алдехидна од кето група. – Препознава и разликува алдехид од кетон. – Набројува критериуми за класификација на алдехидите и кетоните. – Класифицира алдехиди и кетони според различни критериуми. – Прави разлика меѓу

* Внесени се стандарди/индикатори за постигнување на резултатите од учењето врз основа на кои се определуваат критериумите за оценување.

		<ul style="list-style-type: none"> – Монокетони – Дикетони – Поликетони – Симетрични кетони – Несиметрични кетони (мешани кетони) – Положбена изомерија – Функционална изомерија 	<p>критериуми за поделба на алдехидите и кетоните.</p> <ul style="list-style-type: none"> – Вежби: Класификација на дадени алдехиди и кетони според различни критериуми. – Изработка на постер или илустрирање шема или табела за класификација на алдехидите и кетоните според различни критериуми. – Вежби: Препознавање на изомери кај алдехидите и кетоните од дадени формули и определување на видот на структурна изомерија. <p>Методи:</p> <ul style="list-style-type: none"> – Дискусија – Илустрација – Презентација 	<p>различните видови алдехиди и кетони.</p> <ul style="list-style-type: none"> – Препознава и определува вид на изомерија кај алдехидите и кетоните.
--	--	---	--	---

2	<p>- применува правила за именување на алдехидите и кетоните, ги претставува алдехидите и кетоните со формули и ги именува на различни начини;</p>	<p>Содржини:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Номенклатура на алдехидите и кетоните <p>Поими:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Формалдехид - Ацеталдехид - Бензалдехид - Ацетон 	<p>Активности:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Дискусија во врска со начините на кои може да се именуваат алдехидите и кетоните (според IUPAC, според името на радикалот или со употреба на тривијални имиња). - Вежи: Претставување на хомолошката низа на алдехидите, односно кетоните. - Дискусија во врска со правилата за именување на алдехидите и кетоните. - Вежби: Именување на алдехиди и кетони од дадена формула и пишување формули на алдехиди и кетони според дадено име. <p>Методи:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Дискусија - Презентација - Илустрација 	<ul style="list-style-type: none"> - Препознава и набројува начини на кои може да се именуваат алдехидите и кетоните. - Применува правила за именување на алдехидите и кетоните. - Именува алдехиди и кетони од дадена формула. - Составува различни видови формули на алдехиди и кетони според дадено име. - Познава и пишува членови од хомолошката низа на алдехидите и хомолошката низа на кетоните.
---	--	--	--	---

			– Симболичен запис	
3	- набројува начини за добивање на алдехидите и кетоните и ги претставува реакциите со хемиски равенки;	<p>Содржини:</p> <ul style="list-style-type: none"> – Добивање на алдехиди и кетони <p>Поими:</p> <ul style="list-style-type: none"> – Оксидација – Хидратација – Редукција 	<p>Активности:</p> <ul style="list-style-type: none"> – Дискусија за постапките со кои може да се добијат алдехидите и кетоните. – Вежби: Претставување на хемиските реакции за добивање на алдехидите и кетоните со хемиски равенки. <p>Методи:</p> <ul style="list-style-type: none"> – Дискусија – Симболичен запис 	<ul style="list-style-type: none"> – Ги набројува начините за добивање на алдехидите и кетоните. – Ги претставува хемиските реакции за добивање на алдехидите и кетоните со хемиски равенки.
4	- ги опишува физичките својства на алдехидите и кетоните и пишува равенки на реакции за хемиските својства на алдехидите и кетоните;	<p>Содржини:</p> <ul style="list-style-type: none"> – Физички и хемиски својства на алдехидите – Физички и хемиски својства на кетоните <p>Поими:</p> <ul style="list-style-type: none"> – Нуклеофилна адиција 	<p>Активности:</p> <ul style="list-style-type: none"> – Дискусија во врска со структурата на карбонилната група и нејзино влијание врз својствата на алдехидите и кетоните. – Вежби: Претставување на физичките својства на алдехидите и кетоните во табела или на друг начин и нивна 	<ul style="list-style-type: none"> – Објаснува структура на карбонилната група и нејзино влијание врз својствата на алдехидите и кетоните. – Ги опишува и објаснува физичките својства на алдехидите и кетоните. – Ги опишува и објаснува

		<ul style="list-style-type: none"> – Цијанхидринска реакција – Цијанхидрин – Полуацетал – Ацетал – Алдолна адиција – Редукција – Оксидација – Толенсова реакција – Фелингова реакција – Јодоформна реакција 	<p>споредба со својствата на други класи органски соединенија.</p> <ul style="list-style-type: none"> – Експерименти во мали групи: Испитување на растворливоста на алдехидите и кетоните во вода. – Дискусија за хемиските својства на алдехидите и кетоните. – Демонстрациони експерименти и/или експерименти во мали групи: Хемиски својства на алдехиди и кетони. – Вежби: Претставување на хемиските својства, т.е. реакциите во кои учествуваат алдехидите и кетоните со хемиски равенки. <p>Методи:</p> <ul style="list-style-type: none"> – Дискусија – Илустрација – Презентација 	<p>хемиските својства на алдехидите и кетоните.</p> <ul style="list-style-type: none"> – Споредува својства на алдехидите со оние на кетоните. – Ги претставува хемиските реакции на алдехидите и кетоните со хемиски равенки. – Планира и изведува едноставни експерименти за физички и хемиски својства на алдехиди и кетони.
--	--	---	--	--

			<ul style="list-style-type: none"> – Набљудување – Демонстрација – Експериментирање – Симболичен запис 	
5	- ги набројува поважните претставници на алдехидите и кетоните и го истакнува нивното значење и примена.	<p>Содржини:</p> <ul style="list-style-type: none"> – Поважни претставници на алдехидите и кетоните <p>Поими:</p> <ul style="list-style-type: none"> – Метанал (формалдехид) – Формалин – Етанал (ацеталдехид) – Бензалдехид – Пропанон (ацетон) 	<p>Активности:</p> <ul style="list-style-type: none"> – Примена на ИКТ: Истражување за својствата и примената на поважните претставници на алдехидите и кетоните (метанал, етанал, бензалдехид и ацетон). – Изработка на постери, презентации и сл. од истражувањето. – Презентирање на истражувањето. <p>Методи:</p> <ul style="list-style-type: none"> – Презентација – Дискусија – Менторство и насочување 	<ul style="list-style-type: none"> – Поврзува својства на поважни алдехиди и кетони со нивна примена. – Спроведува истражување на дадена тема во врска со својствата и примената на поважните претставници на алдехидите и кетоните. – Селектира информации и подготвува текстови преку кои ги опишува својствата и примената на соодветните претставници. – Презентира спроведено истражување на дадена тема.

Модуларна единица 8: КАРБОКСИЛНИ КИСЕЛИНИ И ФУНКЦИОНАЛНИ ДЕРИВАТИ НА КАРБОКСИЛНИТЕ КИСЕЛИНИ (10 часа)				
Ред. број	Резултати од учење	Содржини и поими	Активности и методи	Критериуми на оценување*
1	<p>Ученикот/ученичката ќе биде способен/а да:</p> <ul style="list-style-type: none"> - ги дефинира карбоксилните киселини; ја познава нивната поделба и ја применува номенклатурата за карбоксилните киселини; 	<p>Содржини:</p> <ul style="list-style-type: none"> – Состав, поделба и номенклатура на карбоксилните киселини <p>Поими:</p> <ul style="list-style-type: none"> – Карбоксилна група – Карбоксилни киселини 	<p>Активности:</p> <ul style="list-style-type: none"> – Дефинирање на поимот карбоксилни киселини. – Примена на ИКТ: Анимации за електронската структура на карбоксилната група. – Вежби: Составување молекули на карбоксилни киселини со молекулски модели. – Дискусија во врска со поделбата на карбоксилните киселини според различни критериуми. – Вежби: Табеларна 	<p>Ученикот/ученичката може да:</p> <ul style="list-style-type: none"> – Дефинира карбоксилни киселини. – Ја пишува општата формула на карбоксилните киселини и структурната формула на карбоксилната група. – Препознава и класифицира различни видови карбоксилни киселини според дадени формули. – Познава тривијални имиња на поважни карбоксилни киселини. – Именува карбоксилни киселини според дадена формула. – Пишува различни видови

* Внесени се стандарди/индикатори за постигнување на резултатите од учењето врз основа на кои се определуваат критериумите за оценување.

			<p>класификација на карбоксилните киселини според различни критериуми, врз основа на дадени формули.</p> <p>– Вежби: Именување на карбоксилни киселини според дадени формули и составување различни видови формули на карбоксилни киселини според дадени имиња.</p> <p>Методи:</p> <ul style="list-style-type: none"> – Дискусија – Набљудување – Илустрација – Символичен запис 	<p>формули на карбоксилна киселина според дадено име.</p>
2	- познава лабораториски начини за добивање на карбоксилни киселини;	<p>Содржини:</p> <ul style="list-style-type: none"> – Добивање на карбоксилни киселини 	<p>Активности:</p> <ul style="list-style-type: none"> – Дискусија за различните начини за добивање на карбоксилни киселини. 	<ul style="list-style-type: none"> – Познава лабораториски начини за добивање на карбоксилни киселини.

		<p>Поими:</p> <ul style="list-style-type: none"> – Оксидација – Хидролиза – Нитрили 	<ul style="list-style-type: none"> – Примена на ИКТ: Видео експерименти за лабораториско добивање на карбоксилни киселини. – Демонстрационен експеримент: Добивање на етанска киселина со оксидација на етанол. – Вежби: Пишување на равенки на реакции за добивање на карбоксилни киселини. <p>Методи:</p> <ul style="list-style-type: none"> – Дискусија – Набљудување – Демонстрација – Експериментирање – Символичен запис 	<ul style="list-style-type: none"> – Пишува равенки на реакции за добивање на карбоксилни киселини.
3	- ги познава општите физички својства на карбоксилните киселини и пишува равенки на реакции за некои хемиски својства на	<p>Содржини:</p> <ul style="list-style-type: none"> – Физички и хемиски својства на карбоксилните киселини 	<p>Активности:</p> <ul style="list-style-type: none"> – Дискусија за физичките својства на карбоксилните 	<ul style="list-style-type: none"> – Ги поврзува физичките својства на карбоксилните киселини со градбата на карбоксилната група

	<p>карбоксилните киселини;</p>	<p>Поими:</p> <ul style="list-style-type: none"> – Карбоксилатен анјон – Делокализација – Водородна врска – Температура на вриење – Јачина на киселина – Индуктивен ефект – Дисоцијација – Реакција на неутрализација – Сол – Редукција 	<p>киселини.</p> <ul style="list-style-type: none"> – Вежби: Скицирање на водородна врска меѓу две молекули карбоксилни киселини и меѓу молекулите на карбоксилните киселини и водата. – Дискусија за врската меѓу јачината на карбоксилната киселина и нејзиниот состав и структура и за правилата според кои се менува јачината на карбоксилните киселини. – Дискусија за различни хемиски реакции на карбоксилните киселини и претставување на реакциите со хемиски равенки. – Експерименти во мали групи: Испитувања на киселите својства на карбоксилните киселини (Проверка на киселоста со лакмус; 	<p>и со способноста за образување на водородна врска.</p> <ul style="list-style-type: none"> – Скицира водородна врска меѓу две молекули карбоксилни киселини и меѓу молекулите на карбоксилните киселини и водата. – Ја поврзува јачината на карбоксилната киселината со нејзиниот состав и структура. – Ги познава правилата според кои се менува јачината на карбоксилните киселини. – Изведува едноставни експерименти за некои хемиски својства на карбоксилните киселини. – Пишува равенки на реакции за хемиските својства на карбоксилните киселини.
--	--------------------------------	--	---	---

			<p>реакција со метал; реакција со база; реакција со базен оксид).</p> <p>Методи:</p> <ul style="list-style-type: none"> – Дискусија – Набљудување – Експериментирање – Символичен запис 	
4	<p>- пишува општи формули на функционалните деривати на карбоксилните киселини; ја применува номенклатурата за функционалните деривати на карбоксилните киселини и ги пишува равенките на реакциите за начините за нивно добивање и равенките за нивната хидролиза;</p>	<p>Содржини:</p> <ul style="list-style-type: none"> – Функционални деривати на карбоксилните киселини <p>Поими:</p> <ul style="list-style-type: none"> – Функционални деривати на карбоксилни киселини – Ацилхалиди – Анхидриди на карбоксилни киселини – Амиди на карбоксилни киселини 	<p>Активности:</p> <ul style="list-style-type: none"> – Дефинирање на функционалните деривати на карбоксилните киселини и дискусија за нивната номенклатура. – Вежби: Именување на функционални деривати на карбоксилни киселини според дадена формула и составување формули на функционални деривати на карбоксилни киселини според 	<ul style="list-style-type: none"> – Ги дефинира функционалните деривати на карбоксилни киселини. – Пишува општи формули на функционалните деривати на карбоксилните киселини. – Именува функционални деривати на карбоксилни киселини според дадени формули. – Пишува формули на функционални деривати на

		<ul style="list-style-type: none"> – Естери – Хидролиза 	<p>дадено име.</p> <ul style="list-style-type: none"> – Дискусија за реакции за добивање на функционални деривати на карбоксилни киселини и за нивната хидролиза и претставување на реакциите со хемиски равенки. – Демонстрациони експерименти и/или во мали групи за добивање функционални деривати на карбоксилни киселини. <p>Методи:</p> <ul style="list-style-type: none"> – Дискусија – Набљудување – Демонстрација – Експериментирање – Симболичен запис 	<p>карбоксилни киселини според дадено име.</p> <ul style="list-style-type: none"> – Пишува равенки на реакции за добивање функционални деривати на карбоксилни киселини. – Пишува равенки на реакции за хидролиза на функционални деривати на карбоксилни киселини.
--	--	---	--	---

5	<p>- пишува различни хемиски формули на поважни карбоксилни киселини; пишува равенки на реакции за нивно добивање и за нивните хемиски својства; го познава нивното значење;</p>	<p>Содржини:</p> <ul style="list-style-type: none"> – Поважни карбоксилни киселини <p>Поими:</p> <ul style="list-style-type: none"> – Метанска киселина (мравска киселина) – Етанска киселина (оцетна киселина) – Глацијална оцетна киселина – Есенција – Оцет – Етандиска киселина (оксална киселина) – Бензоева киселина 	<p>Активности:</p> <ul style="list-style-type: none"> – Дискусија за наоѓањето, добивањето, својствата и значењето на метанска, етанска, етандиска и бензоева киселина. – Експерименти во мали групи: Испитување на физичките и хемиските својства на етанска и етандиска киселина и нивна споредба. – Проектни задачи за наоѓање, добивање, својства и значење на метанска, етанска, етандиска и бензоева киселина. <p>Методи:</p> <ul style="list-style-type: none"> – Дискусија – Набљудување – Експериментирање – Симболичен запис 	<ul style="list-style-type: none"> – Пишува различни хемиски формули на поважни карбоксилни киселини. – Ги познава тривијалните имиња на поважните карбоксилни киселини, т.е. мравска, оцетна и оксална киселина. – Пишува равенки на реакции за добивање на метанска, етанска, етандиска и бензоева киселина. – Ги познава својствата на метанска, етанска, етандиска и бензоева киселина. – Го познава значењето на метанска, етанска, етандиска и бензоева киселина и нивната примена во секојдневниот живот, индустријата и лабораториската практика.
---	--	--	---	--

			– Менторство и насочување	
6	- пишува формули на некои естери, го познава начинот на нивно добивање и реакцијата на нивната хидролиза.	<p>Содржини:</p> <ul style="list-style-type: none"> – Поважни естери <p>Поими:</p> <ul style="list-style-type: none"> – Виши масни киселини – Естер – Масти – Масла – Естерификација – Хидролиза – Сапонификација – Сапун – Ацетилсалицилна киселина (аспирин) 	<p>Активности:</p> <ul style="list-style-type: none"> – Дискусија за естерите на вишите масни киселини со глицерол и за нивна хидролиза. – Дискусија за естерот на оцетна киселина со салицилна киселина. – Примена на ИКТ: Добивање на сапуни. – Експерименти во мали групи: Испитување на физичките својства на мастите и маслата. – Експерименти во мали групи: Добивање на сапун. – Проектна задача за мастите и маслата и нивното биолошко значење. – Проектна задачи за сапонификација и сапуни. 	<ul style="list-style-type: none"> – Пишува равенки на реакции за добивање на масти и масла. – Ги познава својствата на мастите и маслата. – Пишува општи равенки на реакции на хидролиза на мастите и маслата и равенки за добивање на сапуни (базна хидролиза). – Го познава биолошкото значење на мастите и маслата. – Пишува равенка на реакција за добивање на ацетилсалицилна киселина (аспирин). – Го познава фармаколошкото значење на аспирилот и неговата примена како лек.

			<ul style="list-style-type: none"> – Проектна задача за добивање, значење и примена на ацетилсалицилната киселина (аспирин). <p>Методи:</p> <ul style="list-style-type: none"> – Дискусија – Набљудување – Експериментирање – Симболичен запис – Менторство и насочување	
--	--	--	---	--

Модуларна единица 9: АМИНИ (6 часа)

Ред. број	Резултати од учење	Содржини и поими	Активности и методи	Критериуми на оценување*
1	<p>Ученикот/ученичката ќе биде способен/а да:</p> <p>- ги дефинира амините; разликува видови амини и ја применува номенклатурата за амини;</p>	<p>Содржини:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Поим, поделба и номенклатура на амини <p>Поими:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Амино група - Амин <ul style="list-style-type: none"> ➤ Алифатичен ➤ Ароматичен ➤ Примарен ➤ Секундарен ➤ Терцијарен - Кватернерна амониумова сол 	<p>Активности:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Дискусија за амино група и амини. - Примена на ИКТ: Анимации за електронската структура на амино групата, образување на амини и на кватернерни амониум соли. - Вежби: Составување молекули на амини со молекулски модели. - Дискусија во врска со поделбата на амините како алифатични и ароматични и како примарни, секундарни и терцијарни. 	<p>Ученикот/ученичката може да:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Дефинира амино група и амини. - Ја пишува општата формула на амините. - Препознава и класифицира различни видови амини според дадени формули. - Познава тривијални имиња на некои поважни амини. - Именува амини според дадена формула. - Составува формула на амин според дадено име. - Пишува формули на различни кватернерни амониум соли.

* Внесени се стандарди/индикатори за постигнување на резултатите од учењето врз основа на кои се определуваат критериумите за оценување.

			<ul style="list-style-type: none"> – Вежби: Табеларна класификација на амините според различни критериуми, врз основа на дадени формули. – Вежби: Именување на амини според дадена формула и составување формули на амини според дадено име. <p>Методи:</p> <ul style="list-style-type: none"> – Дискусија – Набљудување – Илустрација – Симболичен запис 	
2	- познава лабораториски начини за добивање на алифатични и ароматични амини;	<p>Содржини:</p> <ul style="list-style-type: none"> – Добивање на алифатични и ароматични амини <p>Поими:</p> <ul style="list-style-type: none"> – Редукција – Нуклеофилна супституција 	<p>Активности:</p> <ul style="list-style-type: none"> – Дискусија за различните начини за добивање на алифатични и ароматични амини. – Примена на ИКТ: Видео експерименти за 	<ul style="list-style-type: none"> – Познава лабораториски начини за добивање на алифатични и ароматични амини. – Пишува равенки на реакции за добивање на алифатични и ароматични амини.

			<p>лабораториско добивање на алифатични и ароматични амини.</p> <p>– Вежби: Пишување на равенки на реакции за добивање на алифатични и ароматични амини.</p> <p>Методи:</p> <ul style="list-style-type: none"> – Дискусија – Набљудување – Симболичен запис 	
3	- ги познава физичките и хемиските својства на алифатичните и ароматичните амини и пишува равенки на реакции за хемиските својства;	<p>Содржини:</p> <ul style="list-style-type: none"> – Физички и хемиски својства на алифатични и ароматични амини <p>Поими:</p> <ul style="list-style-type: none"> – Водородна врска – Температура на вриење – Базност 	<p>Активности:</p> <ul style="list-style-type: none"> – Дискусија за физичките својства на амините. – Вежби: Скицирање на водородна врска меѓу молекули на амини и меѓу молекули на амини и вода. – Дискусија за базните својства на амините и за правилата и причините според кои се 	<ul style="list-style-type: none"> – Ги поврзува физичките својства на амините со нивната градба и со способноста за образување на водородни врски. – Скицира водородна врска меѓу молекули на амини и меѓу молекули на амини и вода. – Ги познава правилата и причините според кои се менува базноста на

		<ul style="list-style-type: none"> – Реакција на неутрализација – Сол – Нуклеофилна супституција – Диазотирање – Диазониум соли – Електрофилна ароматична супституција – Индуктивен ефект 	<p>менува нивната јачина.</p> <ul style="list-style-type: none"> – Експерименти во мали групи: Испитување на базните својства на амините (проверка на базноста со лакмус; реакција со киселина). – Дискусија за различните типови хемиски реакции на алифатичните и ароматичните амини и претставување на реакциите со хемиски равенки. – Примена на ИКТ: Видео експерименти за хемиските својства на алифатичните и ароматичните амини. <p>Методи:</p> <ul style="list-style-type: none"> – Дискусија – Набљудување – Експериментирање – Симболичен запис 	<p>амините (јачината на амините).</p> <ul style="list-style-type: none"> – Изведува едноставни експерименти за испитување на базните својства на амините. – Пишува равенки на реакции за хемиските својства на амините. – Пишува равенки на реакции за електрофилна ароматична супституција кај ароматичните амини.
--	--	--	--	--

4	<p>- пишува структурни формули на поважни амини; пишува равенки на реакции за нивно добивање и за нивните хемиски својства; го познава нивното значење.</p>	<p>Содржини:</p> <ul style="list-style-type: none"> – Поважни претставници на амините <p>Поими:</p> <ul style="list-style-type: none"> – Метиламин – Фениламин (анилин) – Редукција – Нуклеофилна супституција – Базност – Реакција на неутрализација – Сол – Диазотирање – Електрофилна ароматична супституција – Биогени амини 	<p>Активности:</p> <ul style="list-style-type: none"> – Дискусија за добивањето, својствата и значењето на метиламин и анилин. – Експерименти во мали групи: Испитување на базните својства на анилин. – Примена на ИКТ: Реакција на диазотирање на анилинот. – Проектна задача: Анилински бои. – Дискусија за биогени амини. – Проектни задачи за различни биогени амини. <p>Методи:</p> <ul style="list-style-type: none"> – Дискусија – Набљудување – Експериментирање – Симболичен запис 	<ul style="list-style-type: none"> – Пишува структурни формули на метиламин и анилин. – Пишува равенки на реакции за добивање на метиламин и анилин. – Ги познава својствата на метиламин и анилин. – Ја познава примената на анилинот. – Набројува некои биогени амини. – Го познава значењето на биогените амини за човекот.
---	---	---	--	--

			– Менторство и насочување	
--	--	--	---------------------------	--

<p>Оценување на постигањата на учениците</p>	<p>Во текот на наставата редовно се следат и вреднуваат постигањата на учениците, се прибираат показатели за нивните активности, мотивираноста за учење, соработката со другите и сл. со цел да се воспостават врски меѓу учењето, поучувањето и оценувањето. Оценувањето треба да се базира на користење различни методи и треба да биде праведно и транспарентно. За таа цел, се прибираат показатели преку следење на: усните одговори на прашања поставени од наставник или соученици, истржувачките активности при кои ученикот врши набљудување, предвидување, собирање податоци, мерење, евидентирање, претставување резултати и нивно презентирање, практичните изведби, учеството во работа во групи и сл.</p> <p>За проверка на знаењата на учениците се користат и други средства и постапки, како што се: контролни листови, тестови на знаења, домашна работа, чек листи и сл. Во текот на учебната година знаењата на учениците се оценуваат најмалку со две оценки во текот на полугодието, а се утврдуваат и полугодишни и годишни оценки.</p>
<p>Литература и други извори</p>	<p>Учебник и прирачници одобрени од Министерството за образование и наука и други извори на учење.</p>
<p>Почеток на имплементација на наставната програма</p>	<p>Учебна 2021/2022 година</p>
<p>Институција/носител на програмата</p>	<p>Биро за развој на образованието (БРО)</p>
<p>Потпис и датум на донесување на наставната програма</p>	<p>бр. 13 – 11378/43</p> <p>4.10.2019 година</p> <p style="text-align: right;">Министер, ср.</p> <p style="text-align: right;">Dr. Arbër Ademi</p> <hr style="width: 20%; margin-left: auto; margin-right: 0;"/>

Датум на ревизија	
-------------------	--